

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

08

lutego 2018

czwartek

19:00

NFM, Sala Kameralna

Les basses réunies – barokowe sonaty na instrumenty basowe

Jarostaw Thiel – wiolonczela, kierownictwo artystyczne

Edyta Maksymczuk-Thiel – wiolonczela

Jakub Kościukiewicz – wiolonczela

Bartosz Kokosza – wiolonczela

Janusz Musiał – kontrabas

Aleksandra Rupocińska – klawesyn, pozytyw

Program:

Georg Christoph Wagenseil (1715–1777) *I Sonata D-dur* na trzy wiolonczele i kontrabas [17']

I Allegro assai

II Menuet

III Larghetto

IV Vivace

Jean-Baptiste Barrière (1707–1747) *IV Sonata G-dur*, IV Księga [10']

I Andante

II Adagio

III Allegro prestissimo

***

Jean-Baptiste Barrière *III Sonata triowa d-moll*, II Księga [9']

I Adagio

II Allegro

III Aria: Largo

IV Gigue

Georg Christoph Wagenseil *V Sonata B-dur* na trzy wiolonczele i kontrabas [14']

I Vivace

II Menuet

III Andante

IV Spiritoso

Michel Corrette (1707–1795) *Koncert D-dur* na cztery wiolonczele i b.c. „Le Phénix” [9']

I Allegro

II Adagio

III Allegro

G.Ch. Wagenseil

M. Corrette

OMÓWIENIE

Krzysztof Komarnicki

Jean-Baptiste Barrière, rodem z Bordeaux, był znakomitym gambistą, ale porzucił swój instrument dla wiolonczeli, która, jak prawie wszystko, przybyła do Francji z Włoch i jako włoska moda spotkała się początkowo z oporem. Talentowi Barrière'a zawdzięczać należy upowszechnienie się nowego instrumentu nad Sekwaną – sztuki gry na wiolonczeli uczył się zresztą u źródła, pracując pod kierunkiem Francesca Alborei (Franciscella). Czystość intonacji, precyzja gry i smak w ozdobnikach przyniosły Barrière'owi sławę w Paryżu. Sam Ludwik XV otaczał go opieką i nadawał mu przywileje wydawnicze, dzięki którym zachowało się sześć drukowanych zbiorów jego kompozycji, w tym cztery zawierające muzykę wiolonczelową.

Sonaty Barrière'a są utrzymane w czysto barokowym stylu, mimo wyraźnych wptywów włoskich są bardzo francuskie w charakterze. Wirtuozeria polega w nich nie na ekstrawaganckim popisie o szerokim oddechu, ale na precyzji detalu, na szczególne, pojedynczym motywie stanowiącym zamkniętą energetyczną całość. Jest to więc muzyka intymna, kameralna, introwertyczna i w dużym stopniu utrzymana w brzmieniowej aurze dawnej wioli.

III Sonata z II Księgi jest przeznaczona na wiolonczelę i basso continuo – przy czym partia basu jest tak bogato opracowana, że w istocie jest to duet wiolonczel wspomaganych instrumentem akordowym. Sonata należy do typu da camera, czyli jest suitą składającą się z preludium i kilku tańców – w tym przypadku alemandy, sarabandy i menueta.

W *IV Księdze* Barrière odważył się na eksperyment i w *IV Sonacie* usunął instrument akordowy – jest to duet dwóch równorzędnych wiolonczel utrzymany w trzyczęściowym abstrakcyjnym układzie andante – adagio – allegro prestissimo, przy czym pamiętać trzeba, że w czasach Barrière'a andante było prawie tak szybkie, jak allegretto (dosłownie znaczy to przeciwieństwo „idąc”). Jest to więc próba przeniesienia na francuski grunt nowoczesnego włoskiego układu szybko – wolno – szybko.

Rówieśnikiem Barrière'a był Michel Corrette z Rouen (który przeżył swego kolegę o blisko pięćdziesiąt lat). W historii muzyki zapisał się przede wszystkim jako autor podręczników gry.

Na wszystkim.

Dostownie: napisał podręcznik śpiewu i podręcznik gry skrzypcowej, szkołę na flet i na gitarę, na obój, fagot, instrumenty klawiszowe, klarnet, mandolinę i wiolonczelę. Wszystkie jego podręczniki są skupione na przedmiocie, a wykład jest jasny i rzeczowy; do dziś są one wzorem do naśladowania dla tego typu literatury muzycznej. Co jeszcze bardziej zaskakujące, Corrette rzeczywiście wiedział, o czym pisze. Większość tych szkół zawiera elementy nowe, które dopiero wchodziły do użycia i których opisywanie wymagało szczegółowej wiedzy o technicznych uwarunkowaniach danego instrumentu. W szkole skrzypcowej na przykład wprowadził włoski uchwyt smyczka, natomiast w szkole na wiolonczelę – pozycje kciukowe pozwalające na precyzyjną intonację w wysokich rejestrach.

Koncert „Le Phénix” został zinstrumetrowany na cztery wiolonczele i basso continuo, ale poszczególne instrumenty mają zróżnicowane role: pierwsza wiolonczela jest królową wieczoru. To solistka, za którą podąża druga, skromniejsza, ale zawsze obecna niczym dama dworu. Pozostałe dwie pełnią funkcję orkiestry tutti. Nie zawsze są zatrudnione, posyła się po nie w razie potrzeby; to fraucymer. Mimo pozornie jednorodnej obsady koncert „Le Phénix” jest w istocie koncertem na wiolonczelę solo, nie zaś na cztery wiolonczele.

Co innego kwartety Georga Christopha Wagenseila na trzy wiolonczele i kontrabas. Są to utwory o równych partiach, przeznaczone na zespół o bardzo homogenicznym, klasycznie wyważonym brzmieniu. Dwie wyższe partie opcjonalnie można zastąpić altówkami – wtedy dostanie się klasyczny kwartet smyczkowy, tylko brzącający oktawę niżej (zamiast dwojga skrzypiec – para altówek, zamiast altówki – wiolonczela, zamiast wiolonczeli – kontrabas). Pierwotnym zamysłem Wagenseila było jednak zastosowanie trzech wiolonczel i tak też dziś te utwory zostaną zaprezentowane.

Nazwisko Wagenseila – w przeciwieństwie do Barrière'a, czy nawet Corrette'a – powinno odezwać się jakimś echem. Jest to bowiem często w książkach wspomniany wybitny twórca epoki pomiędzy barokiem a klasycyzmem. Działał na dworze cesarskim w Wiedniu, w różnych dekadach swego długiego życia skupiał się na różnych gatunkach, każdy wprowadzając na zupełnie nowy poziom. Koncerty na instrumenty klawiszowe (których jest z górą setka) są przykładem nowoczesnego traktowania faktury instrumentu i jego relacji z zespołem. W symfoniach

Wagenseil ustalił czteroczęściowy schemat cyklu i budowę formy sonatowej jako dwuczęściowej, o dwóch tematach i przetworzeniu na początku drugiej części. W kwartetach na trzy wiolonczele i kontrabas także ustalił schemat czteroczęściowego cyklu w muzyce kameralnej i sposób równorzędnego traktowania wszystkich partii, który nie jest oparty na polifonii (co wbrew pozorom jest dużo trudniejsze do osiągnięcia, bowiem nie ma na to prostego przepisu – w fudze na cztery głosy na przykład wszystkie partie z definicji są równorzędne; podobnej recepty na homofoniczny układ brak). Bez Wagenseila nie byłoby klasycyzmu, jaki znamy: Haydn i Mozart przyszli na gotowe.

Pełne wigoru części szybkie, zadumane i głębokie części wolne oraz wyszukane menuety o przejmujących triach w molowym trybie charakteryzują kwartety Wagenseila. Nie możemy się nadziwić, jak to się mogło stać, że tak wielka muzyka uległa zapomnieniu. Wszak kto dziś usłyszy kwartety na trzy wiolonczele i kontrabas, nie zapomni ich nigdy.

Jarostaw Thiel

Jest absolwentem poznańskiej Szkoły Talentów. Studiował grę na wiolonczeli w akademiach muzycznych w Poznaniu i Łodzi. Uczestniczył w kursach mistrzowskich prowadzonych przez Ch. Kyprianides w Dresdner Akademie für Alte Musik, ponadto ukończył studia podyplomowe na Universität der Künste w Berlinie w klasie wiolonczeli barokowej Ph. Carrai i M. Möllenbecka. W swojej działalności artystycznej skupia się przede wszystkim na problematyce historycznych praktyk wykonawczych. Występuje regularnie jako solista i kameralista. Współpracował z najważniejszymi polskimi zespołami muzyki dawnej. Od 2000 r. jest pierwszym wiolonczelistą Dresdner Barockorchester, a od 2006 – członkiem prowadzonej przez L. Cummingsa FestspielOrchester Göttingen. Współpracuje również z innymi czołowymi niemieckimi zespołami, takimi jak Cantus Cölln, Akademie für Alte Musik Berlin czy Lautten Compagny. Prowadzi klasę wiolonczeli barokowej w Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu i podczas Festiwalu Varmia Musica w Lidzbarku Warmińskim. W 2006 r. został zaproszony do współpracy z Wrocławską Orkiestrą Barokową jako jej dyrektor artystyczny. Od 2017 r. pełni funkcję zastępcy dyrektora ds. koordynacji planów programowych w Narodowym Forum Muzyki. W 2017 r. ukazał się jego album – nagrany z K. Drogosz – z *Sonatami wiolonczelowymi* op. 5 i *Wariacjami* WoO 45 L. van Beethovena.

Edyta Maksymczuk-Thiel

Jest absolwentką Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie w klasie T. Strahla oraz studiów podyplomowych pod kierunkiem A. Orkisz na Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi. Swoje umiejętności doskonaliła także na licznych kursach mistrzowskich i orkiestrowych u wybitnych pedagogów z Polski i zagranicy, takich jak M. Möllenbeck, V. Yagling, T. Kühne. W latach 1999–2017 należała do zespołu Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Kaliskiej, gdzie prowadziła aktywną działalność w dziedzinie muzyki kameralnej. Od 2007 r. jest stałym członkiem Wrocławskiej Orkiestry Barokowej – szczególnie angażuje się w animowaną przez zespół serię koncertów prezentujących arcydzieła muzyki kameralnej m.in. *Verklärte Nacht* op. 4 A. Schönberga czy *Óktem* op. 20 F. Mendelssohna Bartholdy'ego. Wspólnie z orkiestrą dokonała też premierowej rejestracji *Kwintetu podwójnego* op. 28 F.X. Gebela. Współpracowała także z innymi znanymi zespołami muzyki dawnej, takimi jak Musica Florea czy FestspielOrchester Göttingen.

Jakub Kościukiewicz

Wrocławianin, absolwent Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie T. Kamińskiej, Dresdner Akademie für Alte Musik z siedzibą w St. Marienthall w klasie Ch. Kyprianides oraz Guildhall School of Music & Drama w Londynie w klasie A. McGillivray i J. Ward Clarke. Występuje jako solista, kameralista i muzyk orkiestrowy specjalizujący się w historycznym wykonawstwie muzyki baroku na instrumentach z epoki. Jest członkiem Wrocławskiej Orkiestry Barokowej (od 2008 r.), Musicae Antiquae Collegium Varsoviense (od 2005 r.) i Royal Baroque Ensemble (od 2014 r.). W latach 2000–2007 współpracował z zespołem Harmonologia oraz Kapelą Jasnogórską. Koncertował również m.in. z Les Muffatti, Collegio di Musica Sacra, Harmonia Sacra, Orkiestrą FAMD.pl, Il Giardino d'Amore, Goldberg Baroque Ensemble. Jest adiunktem na Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi, gdzie od 2011 r. prowadzi klasę wiolonczeli barokowej, zespołów kameralnych i akademicką orkiestrę barokową. Tam też w 2017 r. obronił pracę doktorską. Ponadto jest inicjatorem projektu Międzyuczelnianej Orkiestry Barokowej oraz założycielem i kierownikiem tódzkiej orkiestry barokowej Altberg Ensemble. Gra m.in. na kopii wiolonczeli M. Goffrillera z 1693 r., zbudowanej przez B. Muthesiusa w 2013 r. oraz na instrumencie G.S. Liebicha z 1790 r.

Bartosz Kokosza

Urodził się w 1980 r. w Poznaniu. Ukończył Państwowe Liceum Muzyczne im. M. Karłowicza w Poznaniu w klasie wiolonczeli P. Czajki, studia w Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu pod kierunkiem S. Pokorskiego oraz studia podyplomowe w zakresie gry na wiolonczeli barokowej na Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu pod kierunkiem J. Thiela. Koncertuje w kraju i za granicą, skupiając się w swojej działalności na historycznych praktykach wykonawczych. Współpracuje ze wszystkimi najważniejszymi polskimi zespołami muzyki dawnej, takimi jak Wrocławska Orkiestra Barokowa, {oh!} Orkiestra Historyczna, Capella Cracoviensis, Arte dei Suonatori, Accademia dell'Arcadia, Consortium Sedinum, Goldberg Baroque Ensemble. Nieustannie doskonalili swoje umiejętności, szczególnie w zakresie prowadzenia grupy continuo. Występuje regularnie jako solista i kameralista. Jest współzałożycielem i wiolonczelistą kwartetu smyczkowego Musicarius. Prowadzi klasę wiolonczeli barokowej oraz Akademicką Orkiestrę Barokową na Akademii Muzycznej we Wrocławiu. Gra na instrumentach zbudowanych przez K. Krupę w 2004 i 2008 r.

Janusz Musiał

Wszechstronny muzyk i czołowy polski kontrabasista. Jest multiinstrumentalistą (gra na kontrabasie współczesnym, kontrabasie wiedeńskim i sześciostrunowej gitarze basowej), a także aranżerem. Wielokrotnie był laureatem krajowych konkursów oraz stypendiów. Występuje jako solista, kameralista i symfonik. Jest koncertmistrzem grupy kontrabasów NFM Filharmonii Wrocławskiej, pierwszym kontra-

basistą Wrocławskiej Orkiestry Barokowej, a także liderem artystycznym zespołu kameralnego NFM Ensemble. Jest autorem scenariuszy i producentem koncertów dla dzieci i młodzieży, a także aktywnym animatorem wrocławskiego środowiska muzycznego.

Aleksandra Rupocińska

Jest absolwentką Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu (klasa M. Czarny-Kaczmarskiej) oraz Królewskiego Konserwatorium w Brukseli (klasa H. Stindersa). Zgłębiała tajniki muzyki dawnej, pracując także pod kierunkiem m.in. P. Van Heyghena, B. Kuijkena, H. Suzuki, J. Ogga i L.U. Mortensena. Miała okazję grać pod batutą takich muzyków, jak P. McCreech, R. Goebel, G. Antonini, A. Bernardini, B. Bayl, R. Dubrovsky, H. Rohde i J. Kaspszyk. Występowała na scenach polskich filharmonii oraz na licznych międzynarodowych festiwalach w kraju i za granicą, w tym w Niemczech, Belgii, Francji, Holandii, Portugalii. Współpracuje z Wrocławską Orkiestrą Barokową i orkiestrami kameralnymi jako ceniona specjalistka w zakresie realizacji basso continuo. Wykonuje także muzykę współczesną, w tym często utwory jej dedykowane. Jako solistka współpracowała z czołowymi polskimi orkiestrami specjalizującymi się w muzyce współczesnej. W swoim dorobku ma wiele prawykonań oraz nagrań archiwalnych najnowszej muzyki klawesynowej. Zajmuje się też pracą dydaktyczną we wrocławskiej Akademii Muzycznej. W 2013 r. uzyskała tytuł doktora habilitowanego sztuk muzycznych. W 2016 r. wraz ze studentami wrocławskiej akademii zrealizowała polską premierę opery *Deidamia* G.F. Händla.

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Sponsorzy:

